

بررسی رابطه بین افشای مسئولیت اجتماعی و مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران (مطالعه موردی صنایع دارویی، سیمان، شیمیایی، غذایی)

فرزانه فتحعلی پور، قدرت الله طالب نیا

گروه حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بین الملل کیش، کیش، ایران
نویسنده مسئول: فرزانه فتحعلی پور

چکیده

هدف از انجام این تحقیق، بررسی رابطه بین افشای مسئولیت اجتماعی و مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. روش تحقیق توصیفی بود. جامعه آماری تحقیق حاضر شرکت‌های منتخب پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در طی یک دوره پنج‌ساله بین سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۹۴ بودند که با استفاده از نمونه‌گیری حذفی سیستماتیک تعداد ۱۰۳ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران جمع‌آوری و انتخاب گردید. جهت مستندسازی نتایج تجزیه و تحلیل آماری و ارائه راه‌حل‌های نهایی، از شیوه‌های آماری با استفاده از نرم‌افزار Eviews اقدام به تجزیه و تحلیل سؤالات و فرضیات شده است. نتایج حاصل از آزمون فرضیات تحقیق حاکی از آن است بین مسئولیت اجتماعی شرکت با مدیریت سود رابطه معنی‌داری وجود ندارد. پیشنهاد می‌شود با داشتن الزامات قانونی و افشای الزامی اطلاعات مالی در خصوص مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها و سازمان‌ها، بتوان به‌عنوان سازوکارهای مؤثر جهت گسترش روابط بین واحد تجاری و دینفعا نش تلاش نمود.

واژه‌های کلیدی: مسئولیت‌پذیری اجتماعی، مدیریت سود، بورس اوراق بهادار تهران.

مقدمه

بسیاری از رفتارها و اقدامات مدیران و کارکنان، متأثر از ارزش‌های اخلاقی بوده، ریشه در اخلاق دارد. عدم توجه به اخلاق کار در مدیریت سازمان‌ها، در جوامعی مانند ایران که از یک سو دارای ارزش‌های اخلاقی غنی بوده، از سوی دیگر با کشورهای پیشرفته فاصله قابل توجهی دارند، می‌تواند معضلاتی بزرگ برای سازمان‌ها به وجود آورد. به علاوه با افزایش انتظارات اجتماعی از سازمان‌ها، جوامع نسبت به مسائلی مانند محیط‌زیست، حقوق زنان، کودکان، اقلیت‌ها، معلولان، برابری استخدام و کاهش نیروی انسانی، حساس‌تر شده‌اند. بی‌توجهی سازمان‌ها به این حقوق و عدم رعایت اصول اخلاقی در برخورد با ذی‌نفعان بیرونی، می‌تواند مشکلاتی را برای سازمان ایجاد کند و مشروعیت سازمان و اقدامات آن را مورد پرسش قرار داده، در نتیجه سود و موفقیت سازمان را تحت تأثیر قرار دهد. اخلاق کار ضعیف، بر نگرش افراد نسبت به شغل، سازمان و مدیران مؤثر بوده، می‌تواند بر عملکرد فردی، گروهی و سازمانی اثر بگذارد (مران جوی و علیخانی، ۱۳۹۳). تمایل و اصرار واحد تجاری به تعهد نسبت به مسئولیت اجتماعی در تمامی ابعاد، اثر قابل توجهی را روی ویژگی‌های شرکت‌ها دارد، در واقع گرایش به سمت مسئولیت اجتماعی، واحد تجاری را ترغیب می‌کند تا برای بهبود محیط‌زیست، استفاده از انرژی و مواد کمتر، مدیریت ضایعات و غیره تلاش کند. در نتیجه واحدهای تجاری می‌توانند بازده‌های بلندمدت خود را از طریق کاهش اثرات منفی خود بر اجتماع، به صورت اختیاری، حداکثر نمایند. به طوری که امروزه این تفکر در میان واحدهای تجاری به صورت روزافزون در حال شکل‌گیری است که موفقیت بلندمدت آن‌ها می‌تواند از طریق مدیریت کردن عملیات شرکت، هم‌زمان با ایجاد اطمینان از حمایت‌های محیطی و پیشرفت مسئولیت‌های اجتماعی شرکت، تحقق یابد (احمدپور و فرمان‌بردار، ۱۳۹۲). بنابراین اجرای مسئولیت اجتماعی شرکت منجر به بهبود موفقیت شرکت‌ها در بلندمدت می‌شود و در نهایت منجر به رشد اقتصادی و افزایش توان رقابتی شرکت و بهبود عملکرد مالی و سودآوری آن می‌گردد. همچنین با جدا شدن مالکیت از مدیریت، مدیریت به عنوان نماینده سهامداران، شرکت را اداره می‌کند. از سوی دیگر بنا به دلایلی از قبیل تفاوت نگرش به ریسک، سود تقسیمی و افق دید بین مدیران و مالکان، تضاد منافع وجود دارد (جنسن و مک‌لینگ، ۱۹۷۶). از این رو این امکان وجود دارد که مدیران تصمیماتی را اتخاذ نمایند که به صورت معکوس بر منافع مالکان تأثیر گزار باشد (فاما و جنسن، ۱۹۸۳).

محدودیت‌های ذاتی حسابداری، از جمله وجود روش‌های متعدد حسابداری و نارسایی‌های موجود در فرآیند برآوردها و همچنین وجود زمینه‌های مناسب برای دست‌کاری سود ناشی از تضاد منافع، موجب می‌شود سود حسابداری و سود واقعی یک واحد تجاری یکسان نباشد. به همین علت تحقیقگران و دست‌اندرکاران حرفه حسابداری، سود گزارش‌شده واحدهای تجاری را ارزیابی می‌کنند و برای ارزیابی این سود از مفهومی به نام کیفیت سود استفاده می‌کنند (پورعلی و حجامی، ۱۳۹۳). از سوی دیگر تعدادی از مدیران ترجیح می‌دهند که برای حفظ منافع خودشان اطلاعات را تحریف کنند در واقع مدیریت سود شکلی از دست‌کاری سود است که احتمال دارد قابلیت اتکای سود را کاهش دهد که به تبع آن هر چه سودها قابلیت اتکای کمتری داشته باشند حاوی اطلاعات مفید کمتری نیز هستند (اصلانی و همکاران، ۱۳۹۳). در واقع مدیریت سود رفتار فرصت‌طلبانه‌ای از مدیران است و برای سهامداران و سایر ذی‌نفعان زیان‌آور است. برای کاستن از این مشکل و اطمینان از این که تراز دلخواه برای منافع بین مدیران و سهامداران وجود دارد مکانیزم‌های قابل توجهی از قبیل نظام راهبری شرکتی در داخل شرکت وجود دارد این نظام راهبری شرکتی دسته‌ای از مکانیزم‌ها است که تصمیم مدیران را مشاهده و تصویب می‌کند و عملکرد کارآمد شرکت را از طرف سهامداران آن تضمین می‌کند (فاروق و همکاران، ۲۰۱۳). بنابراین با توجه به مطالب فوق‌الذکر در این پژوهش می‌خواهیم ببینیم که آیا بین افشای مسئولیت اجتماعی شرکت و مدیریت سود رابطه معنی‌داری وجود دارد یا خیر؟

روش شناسی

روش تحقیق توصیفی بود. جامعه آماری شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران بود که در دوره‌ای ۵ ساله از ۱۳۹۰-۱۳۹۴ در بورس اوراق بهادار تهران فعالیت داشته‌اند. از شرکت‌هایی که حائز شرایط زیر بودند ۱۰۳ شرکت به عنوان نمونه انتخاب شدند.

- ۱- جزو واسطه‌گری‌های مالی، بانک‌ها، بیمه و سرمایه‌گذاری‌ها نباشد. زیرا افشاهای مالی و ساختار نظام راهبری شرکتی در آن‌ها متفاوت است.
- ۲- سال مالی آن‌ها به ۱۲/۲۹ ختم شوند.
- ۳- در طی سال‌های موردبررسی (از ابتدای ۹۰ تا انتهای ۹۴) تغییر سال مالی نداده باشند.
- ۴- در طی سال‌های موردبررسی (از ابتدای ۹۰ تا انتهای ۹۴) شرکت‌ها در بورس فعال باشند.
- ۵- وقفه معاملاتی بیش از ۶ ماه نداشته باشند.

تعداد شرکت‌ها	توضیح
۴۷۵	کل شرکت‌های موجود در بورس
۱۰۹	شرکت‌های غیر منطبق با ۲۹ اسفند
۹۰	شرکت‌های سرمایه‌گذاری، بانک‌ها و بیمه
۷۰	شرکت‌هایی که بیشتر از ۳ ماه وقفه معاملاتی دارند
۶۶	شرکت‌هایی که بعد از سال ۹۰ در بورس پذیرفته شده‌اند (در طی سال‌های موردبررسی فعال نیستند).
۱۴۰	نمونه تحقیق
۱۰۳	نمونه طبق جدول مورگان

داده‌های لازم با مراجعه به سایت سازمان بورس اوراق بهادار تهران، لوح‌های فشرده سازمان بورس اوراق بهادار، صورت‌های مالی و یادداشت‌های توضیحی، گزارشات هیئت‌مدیره و نرم‌افزار ره‌آورد نوین گردآوری گردید. مدل عملیاتی تحقیق به شرح زیر بود:

$$\text{Abs(DACC)}_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{CSR}_{it} + \beta_2 \text{LEV}_{it} + \beta_3 \text{SIZE}_{it} + \beta_4 \text{ROA}_{it} + \epsilon_{it}$$

که در آن:

Abs(dacc): مدیریت سود

CSR = مسئولیت اجتماعی شرکت

LEV = اهرم مالی

SIZE = اندازه شرکت

ROA = نرخ بازده دارایی

مسئولیت اجتماعی شرکت که در این تحقیق به‌عنوان متغیر مستقل می‌باشد و به‌صورت زیر سنجیده می‌شود. مسئولیت اجتماعی: شامل چهار بعد، میزان افشای اطلاعات مربوط به روابط کارکنان (EMPD)، میزان افشای اطلاعات مربوط به مشارکت اجتماعی (COMD)، افشای اطلاعات مربوط به تولید (PROD)، افشای اطلاعات مربوط به محیط‌زیست (ENVD) می‌باشد در این تحقیق برای ارزیابی متغیر وابسته از تجزیه و تحلیل محتوا استفاده شده است. تجزیه و تحلیل محتوا در مورد طبقه‌بندی از جملات در متن یادداشت‌های پیوست صورت‌های مالی دسته‌بندی می‌شوند. ارزش کلی افشای مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها از جمع ارزش جزئی ابعاد مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها به دست می‌آید و از فرمول زیر قابل محاسبه است:

$$\text{CSR}_{it} = \text{EMPD}_{it} + \text{COMD}_{it} + \text{PROD}_{it} + \text{ENVD}_{it}$$

$$\text{CSR}_{it} = \sum X/N$$

اگر موارد افشا به صورت کمی و جزئیات آن به صورت اعداد، شرح مفصلی از فعالیت و در صورت امکان تصاویر، نمودارها، جداول، نمره افشا ۳ می باشد. اگر اطلاعات به صورت غیر کمی و توضیحات به صورت شرح بند، نمره افشا ۲ می باشد. اگر موارد افشاء به صورت کیفی و توضیحات به صورت جمله یا پاراگراف، نمره افشا ۱ می باشد. اگر موردی افشاء نشود، نمره افشا صفر می باشد. برای نشان دادن میزان افشای اطلاعات مربوط به روابط کارکنان نیاز به شش معیار داریم:

(۱) سلامت محیط کارکنان

(۲) آموزش کارکنان

(۳) مزایای کارکنان

(۴) مشخصات کارکنان

(۵) مالکیت سهم کارکنان

(۶) ایمنی و بهداشت کارکنان ایزو ۱۸۰۰۰

نمره افشا به طریق زیر به دست می آید

$$EMPD = \sum A/6$$

برای نشان دادن میزان افشای اطلاعات مربوط به مشارکت اجتماعی نیاز به شش معیار داریم:

(۱) برنامه اهدا وجه نقد

(۲) برنامه خیریه

(۳) برنامه بورس تحصیلی

(۴) حامیان مالی برای فعالیت ورزشی

(۵) حامیان غرور ملی

(۶) پروژه های عمومی

نمره افشای مشارکت اجتماعی از فرمول زیر به دست می آید:

$$COMD = \sum B/6$$

برای نشان دادن میزان افشای اطلاعات مربوط به تولید نیاز به چهار معیار داریم:

(۱) ایمنی محصول

(۲) کیفیت محصول ایزو ۹۰۰۰

(۳) توسعه محصول

(۴) خدمات پس از فروش

نمره افشای بعد تولید از فرمول زیر به دست می آید:

$$PROD = \sum C/4$$

برای نشان دادن میزان افشای اطلاعات مربوط به محیط زیست نیاز به چهار معیار داریم:

(۱) کنترل آلودگی هوا

(۲) برنامه پیشگیری و جبران خسارت

(۳) حفاظت و استفاده از محصولات ناشی از بازیافت

(۴) جایزه در زمینه ی محیط زیست ایزو ۱۴۰۰۰

نمره افشای بعد محیط زیست از فرمول زیر به دست می آید:

$$ENVD = \sum D/4$$

در این تحقیق مدیریت سود به عنوان متغیر وابسته می باشند که در ادامه به توضیح آن می پردازیم
 $Abs(DACC)it$ = مدیریت سود که نحوه سنجش آن در زیر آورده شده است.

بر اساس مطالعات انجام شده توسط دچاو و دیگران (۱۹۹۵)، مدل تعدیل شده جونز قوی ترین مدل برای اندازه گیری مدیریت سود است. بر این اساس در تحقیق حاضر از مدل مذکور برای محاسبه اقلام تعهدی اختیاری استفاده شده است. در مدل تعدیل شده جونز ابتدا کل اقلام تعهدی به شرح زیر محاسبه می گردد:

$$TA_{it} = E_{it} - OCF_{it}$$

TA_{it} : کل اقلام تعهدی شرکت i در سال t

E_{it} : سود قبل از اقلام غیر مترقبه برای شرکت i در سال t

OCF_{it} : جریان های نقدی حاصل از عملیات برای شرکت i در سال t

پس از محاسبه کل اقلام تعهدی، پارامترهای $\alpha_1, \alpha_2, \alpha_3$ به منظور تعیین اقلام تعهدی غیراختیاری، از طریق فرمول زیر برآورد می شوند:

$$\frac{TA_{it}}{A_{it-1}} = \alpha_1 \frac{1}{A_{it-1}} + \alpha_2 \frac{\Delta REV}{A_{it-1}} + \alpha_3 \frac{PPE_t}{A_{it-1}} + \varepsilon$$

که در آن:

TA_{it} : کل اقلام تعهدی شرکت i در سال t

A_{it-1} : ارزش دفتری کل دارایی های شرکت i در پایان سال $t-1$

ΔREV_{it} : تغییر در درآمد فروش شرکت i بین سال t و $t-1$

PPE_{it} : اموال، ماشین آلات و تجهیزات ناخالص شرکت i در سال t

ε_{it} : اثرات نامشخص عوامل تصادفی

$\alpha_1, \alpha_2, \alpha_3$: پارامترهای برآورد شده ی شرکت i

پس از محاسبه ی پارامترهای $\alpha_1, \alpha_2, \alpha_3$ از طریق روش حداقل مربعات طبق فرمول ذیل اقلام تعهدی غیر اختیاری، به شرح زیر تعیین می شود:

$$NDA_{it} = \alpha_1 \frac{1}{A_{it-1}} + \alpha_2 \frac{\Delta REV_{it} - \Delta REC_{it}}{A_{it-1}} + \alpha_3 \frac{PPE_{it}}{A_{it-1}}$$

که در آن:

NDA_{it} : اقلام تعهدی غیر اختیاری شرکت i در سال t

ΔREC_{it} : تغییر در حساب های دریافتی شرکت i بین سال t و $t-1$

در نهایت اقلام تعهدی اختیاری (DA) پس از تعیین NDA به صورت زیر محاسبه می شود.

$$DA = \frac{TA}{A_{it-1}} - NDA$$

در اینجا متغیرهای اندازه شرکت، اهرم مالی، نرخ بازده دارایی متغیرهای کنترل هستند.

اندازه شرکت: از لگاریتم طبیعی کل دارایی ها محاسبه می گردد.

اهرم مالی: در این تحقیق اهرم مالی از تقسیم کل بدهی ها بر کل دارایی ها محاسبه می گردد.

نرخ بازده دارایی: از نسبت سود خالص بر کل دارایی ها محاسبه می گردد.

جهت تحلیل داده ها از رگرسیون، آزمونهای اف فیشر، آزمون معناداری t و آزمون هاسمن استفاده گردید. همچنین برای انتخاب بین روش های داده های تابلویی و داده های تلفیقی، از آزمون اف لیمر، برای آزمون عدم خودهمبستگی از آزمون دوربین واتسون، برای آزمون عدم ناهمسانی واریانس ها از آزمون وایت و همچنین جهت آزمون مانایی متغیرها از آزمون فیشر، استفاده گردید.

نتایج

در جدول ۱ آمار توصیفی متغیرهای تحقیق شامل میانگین، میانه، بیشینه، کمینه و انحراف معیار ارائه شده است.

جدول ۱. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

مشاهدات	انحراف معیار	کمترین	بیشترین	میانه	میانگین	متغیر
565	0.1182	0.0000	1.0000	0.0800	0.1148	ABS(DACC) (مدیریت سود)
565	0.2075	0.0000	1.0000	0.3800	0.3895	CSR (مسئولیت اجتماعی شرکت)
565	0.1940	0.1500	1.2500	0.6100	0.6068	LEV (اهرم مالی)
565	0.6577	4.5000	8.3000	6.0900	6.1707	SIZE (اندازه شرکت)
565	0.1299	-0.4500	0.6200	0.1100	0.1187	ROA (نرخ بازده دارایی)

نتایج حاصل از برآورد مدل تحقیق در جدول ۲ ارائه شده است.

$$+ \beta_7 \text{SIZE}_{it} + \beta_8 \text{ROA}_{it} + \varepsilon_{it} \text{ABS(DACC)}_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{CSR}_{it} + \beta_2 \text{LEV}_{it}$$

جدول ۲. خلاصه نتایج آماری آزمون مدل پژوهش

تخمین مدل با اثرات ثابت					تخمین مدل با اثرات تصادفی					متغیر
آزمون VIF	سطح معناداری (P-VALUE)	آماره t	انحراف معیار	ضرایب	آزمون VIF	سطح معناداری (P-VALUE)	آماره t	انحراف معیار	ضرایب	
-----	0.0162	-2.4124	0.1146	-0.2764	-----	0.6943	-0.3932	0.0540	-0.0212	β_0 (عرض از مبدأ)
1.09	0.1285	-1.5228	0.0154	-0.0234	1.09	0.8959	-0.1309	0.0182	-0.0024	CSR (مسئولیت اجتماعی شرکت)
1.76	0.0281	2.2032	0.0302	0.0664	1.76	0.0090	2.6230	0.0506	0.1326	LEV (اهرم مالی)
1.10	0.0022	3.0747	0.0178	0.0546	1.10	0.7607	0.3048	0.0123	0.0037	SIZE (اندازه شرکت)
1.76	0.0000	5.6414	0.0347	0.1956	1.76	0.0000	4.4375	0.0635	0.2817	ROA (نرخ بازده دارایی)
5.1125					6.8529					آماره F فیشر
0.0000					0.0000					سطح معنی داری آماره F
0.5697					0.4467					ضریب تعیین
2.3660					1.9744					آماره دوربین واتسن

با توجه به ستون آخر جدول مقدار VIF برای کلیه متغیرهای مستقل کمتر از ۵ ($VIF < 5$) می‌باشد. بنابراین بین متغیرهای مستقل هم‌خطی وجود ندارد و مدل برازش شده دارای اعتبار می‌باشد.

آماره دوربین واتسون پس از برآورد ضرایب، مقادیر ۱,۹۷۴۴ و ۲,۳۶۶۰ را نشان می‌دهد که به معنی عدم وجود همبستگی پیاپی در جزء اخلاص می‌باشد. نتیجتاً مشکل خودهمبستگی سریالی در این فرضیه مشاهده نمی‌شود.

قبل از آزمون فرضیه تحقیق براساس نتایج به دست آمده، باید از صحت نتایج اطمینان حاصل نمود. بدین منظور برای بررسی معناداری کل مدل از آزمون F استفاده گردید. با توجه به مقادیر سطح معنی‌داری آماره F محاسبه شده به میزان (۰,۰۰۰۰) و (۰,۰۰۰۰)، می‌توان ادعا نمود که مدل رگرسیونی برازش شده معنادار است.

با توجه به ضرایب تعیین مدل برازش شده می‌توان ادعا نمود، به ترتیب حدود ۴۵ درصد و ۵۷٪ از تغییرات در متغیر وابسته مدل (مدیریت سود)، توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می‌شود.

یافته‌ها نشان داد که ضریب برآوردی متغیر مستقل CSR در جدول بالا نشان‌دهنده عدم رابطه معنی‌دار میان مسئولیت اجتماعی شرکت با مدیریت سود در سطح خطای ۰,۰۵ است. زیرا میزان p-value محاسبه شده برای ضریب این متغیر مستقل تحقیق، بیشتر از ۰,۰۵ به دست آمده است. لذا فرض H_0 تأیید و فرض H_1 رد می‌شود. بنابراین می‌توان گفت بین مسئولیت اجتماعی شرکت با مدیریت سود در سطح اطمینان ۹۵٪ رابطه معنی‌داری وجود ندارد.

ضریب برآوردی متغیر مستقل LEV در جدول بالا نشان‌دهنده وجود رابطه مثبت و معنی‌دار میان اهرم مالی با مدیریت سود در سطح خطای ۰,۰۵ است. زیرا میزان p-value محاسبه شده برای ضریب این متغیر مستقل تحقیق، کمتر از ۰,۰۵ به دست آمده است. بنابراین می‌توان گفت بین اهرم مالی با مدیریت سود در سطح اطمینان ۹۵٪ رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

ضریب برآوردی متغیر مستقل SIZE در جدول بالا نشان‌دهنده عدم رابطه معنی‌دار میان اندازه شرکت با مدیریت سود در سطح خطای ۰,۰۵ است. زیرا میزان p-value محاسبه شده برای ضریب این متغیر مستقل تحقیق، بیشتر از ۰,۰۵ به دست آمده است. بنابراین می‌توان گفت بین اندازه شرکت با مدیریت سود در سطح اطمینان ۹۵٪ رابطه معنی‌داری وجود ندارد.

ضریب برآوردی متغیر مستقل ROA در جدول بالا نشان‌دهنده وجود رابطه مثبت و معنی‌دار میان نرخ بازده دارایی با مدیریت سود در سطح خطای ۰,۰۵ است. زیرا میزان p-value محاسبه شده برای ضریب این متغیر مستقل تحقیق، کمتر از ۰,۰۵ به دست آمده است. بنابراین می‌توان گفت بین نرخ بازده دارایی با مدیریت سود در سطح اطمینان ۹۵٪ رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

سایر یافته‌ها نشان داد که ضریب برآوردی متغیر مستقل CSR در جدول بالا نشان‌دهنده عدم رابطه معنی‌دار میان مسئولیت اجتماعی شرکت با مدیریت سود در سطح خطای ۰,۰۵ است. زیرا میزان p-value محاسبه شده برای ضریب این متغیر مستقل تحقیق، بیشتر از ۰,۰۵ به دست آمده است. لذا فرض H_0 تأیید و فرض H_1 رد می‌شود. بنابراین می‌توان گفت بین مسئولیت اجتماعی شرکت با مدیریت سود در سطح اطمینان ۹۵٪ رابطه معنی‌داری وجود ندارد.

ضریب برآوردی متغیر مستقل LEV در جدول بالا نشان‌دهنده وجود رابطه مثبت و معنی‌دار میان اهرم مالی با مدیریت سود در سطح خطای ۰,۰۵ است. زیرا میزان p-value محاسبه شده برای ضریب این متغیر مستقل تحقیق، کمتر از ۰,۰۵ به دست آمده است. بنابراین می‌توان گفت بین اهرم مالی با مدیریت سود در سطح اطمینان ۹۵٪ رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

ضریب برآوردی متغیر مستقل SIZE در جدول بالا نشان‌دهنده وجود رابطه مثبت و معنی‌دار میان اندازه شرکت با مدیریت سود در سطح خطای ۰,۰۵ است. زیرا میزان p-value محاسبه شده برای ضریب این متغیر مستقل تحقیق، کمتر از ۰,۰۵ به دست آمده است. بنابراین می‌توان گفت بین اندازه شرکت با مدیریت سود در سطح اطمینان ۹۵٪ رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

ضریب برآوردی متغیر مستقل ROA در جدول بالا نشان‌دهنده وجود رابطه مثبت و معنی‌دار میان نرخ بازده دارایی با مدیریت سود در سطح خطای ۰,۰۵ است. زیرا میزان p-value محاسبه شده برای ضریب این متغیر مستقل تحقیق، کمتر از ۰,۰۵ به

دست آمده است. بنابراین می‌توان گفت بین نرخ بازده دارایی با مدیریت سود در سطح اطمینان ۹۵٪ رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از انجام تحقیق بررسی رابطه بین افشای مسئولیت اجتماعی و مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بود. یافته‌ها نشان داد که بین مسئولیت اجتماعی شرکت با مدیریت سود رابطه معنی‌داری وجود ندارد. بدین معنی که با افزایش (کاهش) مسئولیت اجتماعی، مدیریت سود تغییری نمی‌کند. نتایج این تحقیق بر خلاف تحقیقات شکرالله خواجوی و همکاران (۱۳۹۰) می‌باشد آن‌ها به بررسی رابطه بین مدیریت سود و مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. در این تحقیق، تعداد ۱۱۵ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در دوره زمانی ۱۳۸۷-۱۳۸۱ بررسی شده است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت و مدیریت سود رابطه‌ی منفی وجود دارد و حدود ۱۶٪ از تغییرات مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت به‌طور معکوس تحت تأثیر متغیرهای اندازه شرکت، منابع مالی و مدیریت سود می‌باشد. همچنین عملکرد مالی شرکت با مدیریت سود رابطه‌ی مثبت و با مسئولیت اجتماعی شرکت، رابطه منفی و معکوس داشته‌ولی، مسئولیت اجتماعی شرکت در کنار مدیریت سود، باعث کاهش اثر معکوس مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت بر عملکرد مالی، یعنی بهبود عملکرد مالی شرکت شده است. در نهایت تعهدات سازمانی با مدیریت سود و عملکرد مالی شرکت رابطه‌ی منفی دارد. به علاوه با تحقیق گراس گیل و همکاران (۲۰۱۶)، در خارج از کشور مخالف است آن‌ها به بررسی رابطه بین افشای مسئولیت اجتماعی و مدیریت سود طی بازه زمانی ۲۰۰۵-۲۰۱۲ در شرکت‌های غیر مالی اسپانیایی پرداختند. نتایج نشان داد که بین مسئولیت اجتماعی و مدیریت سود رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد.

با توجه به یافته‌ها می‌توان گفت که مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها می‌تواند به‌عنوان مفهومی در نظر گرفته شود که به‌موجب آن سازمان‌ها بر منافع ذینفعانشان از طریق الزامات قانونی، تأکید داشته باشند. بنابراین پیشنهاد می‌شود با داشتن الزامات قانونی و افشای الزامی اطلاعات مالی در خصوص مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها و سازمان‌ها، بتوان به‌عنوان سازوکارهای مؤثر جهت گسترش روابط بین واحد تجاری و ذینفعانش تلاش نمود.

منابع

- احمدپور، احمد، فرمانبردار، مریم، (۱۳۹۲). «بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و خطای پیش بینی سود هر سهم» ، فصلنامه بورس اوراق بهادار، سال ششم، شماره ۲۴، صص ۶۳-۷۸.
- اصلانی، عظیم و همکاران (۱۳۹۳). " بررسی رابطه مسئولیت اجتماعی بر کیفیت سود شرکت‌های گروه محصولات شیمیایی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، اولین کنفرانس اقتصاد و مدیریت کاربردی با رویکرد ملی.
- پورعلی، محمدرضا و حجامی، محدثه؛ (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین افشای مسئولیت اجتماعی و مالکیت نهادی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، سال سوم، شماره ۱۰، ۱۳۵-۱۵۰.
- خواجوی، شکرالله، بایزیدی، انور و جبارزاده کنگرلویی، سعید. (۱۳۹۰). " بررسی رابطه بین مدیریت سود و مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، مجله پیشرفت‌های حسابداری دانشگاه شیراز، شماره ۶۰، صص ۲۹-۵۴.
- مران جوری، مهدی و علی‌خانی، راضیه. (۱۳۹۳). کاربرد تئوری‌های افشای اطلاعات زیست‌محیطی و اجتماعی. *مجله مطالعات حسابداری و حسابرسی*، (9) 3، صص ۳۶-۵۳.

Fama, E. F. and Jensen, M. C. (1983). "Separation of ownership and control", *Journal of Law and Economics*, Vol. 26. 327-349.

Gras-Gil, E., Manzano, M. P. & Fernández, J. H. 2016. Investigating the relationship between corporate social responsibility and earnings management: Evidence from Spain. *BRQ Business Research Quarterly*, 19(4), 289-299.

Jensen, M.C. and Meckling, W.H. (1976). Theory of the Firm: Managerial Behaviour, Agency Costs and Capital Structures. *Journal of Financial Economics*, 3, 305 -360